ДО 400-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВІЛЬЯМА ШЕКСПІРА

ВЕЛИКИЙ МИТЕЦЬ-ГУМАНІСТ

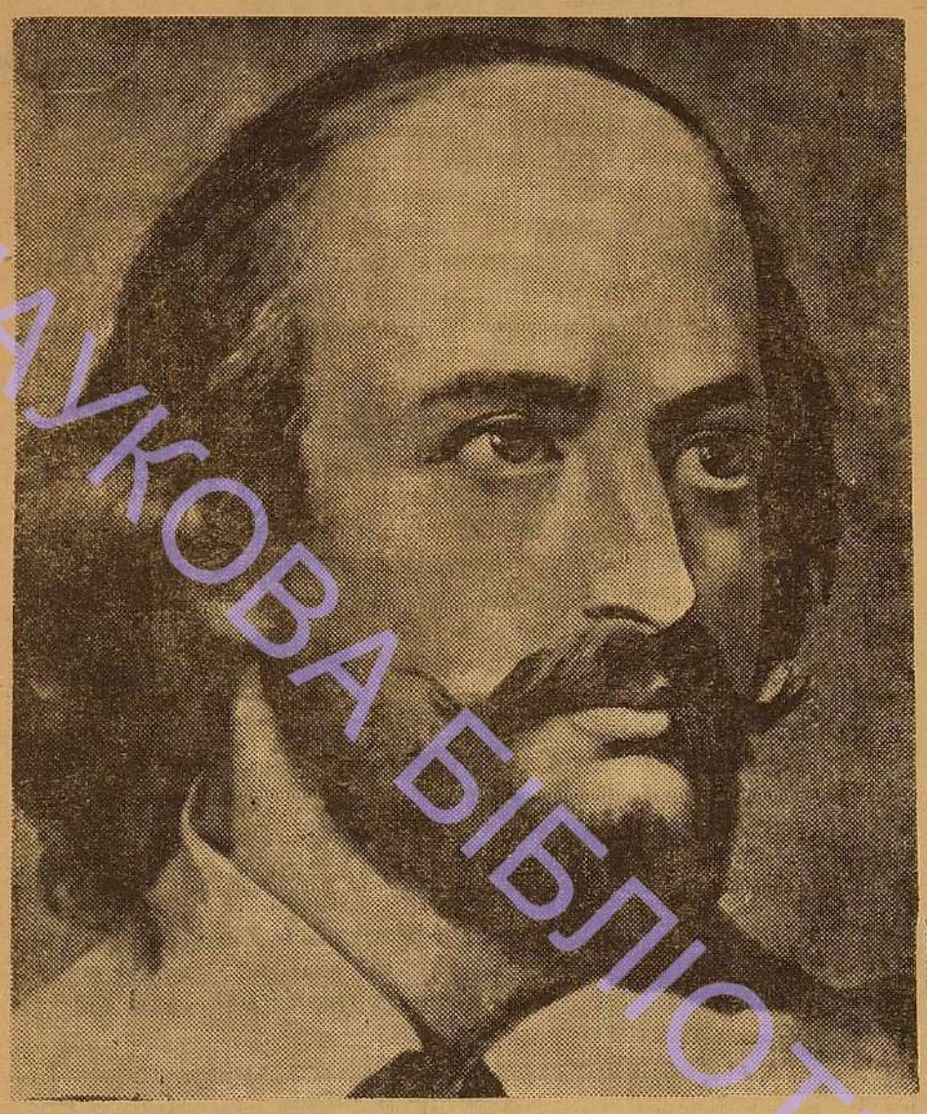

Вільям Шекспір — великий англійський поет і драматург.

ТВОРЧІСТЬ Шекспіра — одного з талантів Відродження, склалась на основі найпередовіших філософських, естетичних і етичних поглядів його часу, — «епохи великого прогресивного перевороту, пережитого до того людством» (Енгельс), коли зламана була міць феодалізму й духовна диктатура церкви.

На зміну похмурому середньовічному аскетизму в мистецтво прийшло життєрадісне вільнодумство.

Людина, її доля, її думки та почуття стали головним предметом мистецтва. Намагання показати людину відповідно з принципом правди життя вело до зображення характеру, який складався під впливом суспільного життя епохи, країни. Все це створювало умови для розвитку принципів реалізму й складало те нове, що привніс Шекспір в драматургію. Чи бачив Шекспір події своїх комедій під англійським небом, як у «Винзорских кумушках», чи умовно переносив в Італію, як в «Двух веронцах», чи вигадану Ілірію, як в «Двенадцатой ночи», героями його п'єс залишаються його сучасники.

Рицар Фальстаф, який промотався, пуританин — ханжа Мальволіо, ростовщик Шейлок, життєрадісні, розумні, енергійні молоді люди — Беатриче, Бенедикт, Розалінда, Катарина і Петручіо, які утверджують свою особисту свободу — всіх їх міг зустріти Шекспір на своїй батьківщині. І не випадково герої комедій «Два веронца» і «Как вам это понравится» не тільки говорять про благородного розбійника, захисника пригноблених Робіна Гуда, але й намагаються наслідувати йому в своїх вчинках.

Розповідаючи про людей епохи Відродження, Енгельс відзначає, що характери їх складались «в процесі живої участі в практичній боротьбі», що для них в боротьбі за здійснення своєї мети необхідно було «ставати на бік тієї чи іншої партії». Якраз так складаються характери королів, державних діячів в циклі історичних хронік Шекспіра. Справжня народність і реалізм історичних п'єс Шекспіра виразились перш за все в тому, що в його зображенні доля королів—«помазаників божих», визначається волею народу.

Ренесансні уявлення про красу і піднесеність світу й людини в зрілій творчості Шекспіра були затьмарені усвідомленням невідповідності прекрасного й піднесеного, як природних якостей світу й людини, соціальним умовам, що були народжені нелюдською владою грошей. Цей зворотний бік буржуазного прогресу й пізнав Шекспір.

В своїх великих трагедіях «Гамлет», «Отелло», «Король Лир» в образах героїв-гуманістів Шекспір утверджує свій ідеал прекрасної людини, але разом з тим показує приреченість своїх героїв в світі підлоти, егоїзму, лицемірства, де він бачить

Достоинство, что просит
подаянья,
Над простотой глумлящуюся
ложь,
Ничтожество в роскошном
одеяньи,
и совершенству ложный
приговор...
и глупость в маске мудреца,
пророка,
и вдохновения зажатый рот,
и праведность на службе
у порока.

Все більше відчуває Шекспір страшенну соціальну несправедливість, що основана на майновій нерівності.

Шекспір хоче, щоб справедливе мистецтво впливало на почуття людини, спонукало б її до активних дій, до боротьби зі злом і несправедливістю.

В «Гамлете» правдиво розіграна акторами п'єса про злочин короля укидає в жах, замішання коронованого злочинця; правдивість і щирість, з якою актор виголошує про горе Гекуби, сприймається Гамлетом як докір в бездіяльності перед обличчям торжествуючої несправедливості.

Шекспір створив великі твори, сповнені оптимізму, що стверджують красу світу й людини і разом з тим гнівно картають все те, що відживаючий феодальний і новий буржуазний світ могли протиставити його гуманному ідеалу. Шекспір не бачив і не міг бачити реальних умов, в яких могла б здійснитись його світла мрія про щастя людини, про її гармонійний розвиток.

Мистецтво Шекспіра звернене до майбутнього, до наших днів, де його мрії стали реальністю. І закономірно те, що в країнах перемігшого соціалізму великий письменник знайшов свою нову батьківщину.

Доцент Б. ШАЙКЕВИЧ.

ЧЕРЕЗ ХРЕБТИ СТОЛІТЬ

В часи Шекспіра театральні трупи з примусовою гордістю носили лакейські титули: «Слуги лорда-камергера», «Слуги лорда-адмірала» і т. д. За 400 років старенька Лета поглинула імена гордих лордів і зовсім небагато залишила від гучної слави великої Єлизавети. Але слава незнатного стретфордца Шекспіра минає всі кордони, крокує «через хребти століть і голови поетів і урядів».

Його п'єсами зачитувались Маркс і Енгельс, Чернишевський і Лафарг, в них черпали натхнення Гете і Пушкін, Гюго й Стендаль. Його характери, взяті з часів чотирьохсотрічної давнини, до цього часу не залишають мислячу людину безучасною.

Невже так багато спільного в цьому минулому з пізнішими часами, що робить драми Шекспіра злободенними століттями пізніше смерті автора? Видно, спільного чимало, особливо, якщо врахувати, що Шекспір зобразив не просто певну епоху, а перелом епохи. Бувають в житті суспільства часи, коли ламаються старі підвалини життя, старі принципи відносин й на зміну їм приходять нові. В такі періоди час ніби прискорює свою ходу. Спробуйте розглянути деталі в цьому шаленному стрибку життя! В наш час існує невідома елизаветинській Англії сповільнена кінозйомка: вона дає можливість розглянути всі періоди руху людини, коня, автомобіля. Але яка зйомка може розглянути уважно рух людської душі?

Блискуче розв'язав це завдання чарівник Шекспір. При цьому в поле його зору потрапляли дуже цікаві, складні людські характери, складні людські відносини. І коли ми сьогодні говоримо про динаміку сучасного життя, про складність характеру людини XX століття, то не можемо не визнати, що геніальний драматург — близький нашому часу.

Пружиною дії всякої драми є конфлікт. Конфлікти кращих п'єс Шекспіра — це зіткнення нового з відживаючим старим. Відродженець Шекспір вустами своїх весельчаків-героїв сміється з середньовічних забобонів: родової помсти, дворянської чванливості, помпезного марнослів'я. Минуле не відходить без боротьби: власним життям перемагають страшний забобон Ромео та Джульєта, не зразу приходить щастя до героїв комедії «Много шума из ничего», не тільки смішний, але й страшнуватий ханжа Мальволіо.

Але Шекспір викривав не тільки зло, яке відходило в минуле, але й зло нового часу. До сьогодні не устаріли його пристрасні й сильні удари по расовій і національній ворожнечі, до цього часу сильне враження справляють картини велетенських розмірів підлості та лицемірства, які оточують його Ліра, його Тимона, його Гамлета. Голова принца датського розривалась від роздумів: що робити? — підкоритися і погрузнути в фарисейському болоті чи боротися? Відплатити одній людині не важко, але як подолати все зло світу? А зло — це не тільки братоубивця Клавдій. Це й Гертруда, яка надала перевагу нікчемному вбивці. Це й «друзі» Гамлета Розенкранц і Гільденстерн, які стали на шлях зрадництва. А Полоній? Полоній, який повчає сина: «Будь вірний сам собі», і який не має своєї думки перед сильними — лицемірний і хитрий лизоблюд. Так, їх зачіски й костюми зовсім вийшли з моди, але, на жаль, не вийшли з моди їх пороки.

Що ж тоді світлого залишається в житті, що оспівує поет? Це світле — чисті людські почуття, незаймані суспільною корупцією людські відносини, це красота розумної і чесної людини.

Сьогодні, коли все людство святкує чотирьохсотріччя Шекспіра, нас знову й знову вражає красота його поезії, живучість його героїв і могутня сила його думки.

М. СОКОЛЯНСЬКИЙ.

Ілюстрація художника Д. Шмарінова до трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєта».

УНІВЕРСИТЕТ — ДО ЮВІЛЕЮ

400-річчя з дня народження Шекспіра широко відзначається у нашій країні. Рішенням Ради Міністрів СРСР створено Всесоюзний ювілейний комітет, до якого ввійшли найвидатніші діячі радянського мистецтва, літератури та науки. Колектив наших вчених робить свій внесок в дослідження і популяризацію творів великого письменника-гуманіста.

Для населення міста силами викладачів кафедри зарубіжної літератури провадяться два цикли «Шекспірівських читань». Лекції, присвячені різним питанням творчості Шекспіра викликають великий інтерес широкого кола слухачів.

У шекспірівських читаннях беруть участь і представники інших кафедр та Наукової бібліотеки.

Співробітники університету візьмуть участь і в республіканських заходах, що зв'язані з ювілеєм Шекспіра. З доповідями на республіканській науковій шекспірівській конференції у Києві і з статтями в республіканському шекспірівському збірнику виступлять доц. Б. Шайкевич, викладач М. Соколянський.

До славетного ювілею кабінет мистецтвознавства та Наукова бібліотека ОДУ готують кілька цікавих виставок.

В. ШЕКСПІР.

СОНЕТ 23

**Мов той актор, що знітився й
мовчить,
Забувши ролі звичної слова,
Або маньяк, в якому гнів кипить
І не до діла мислить голова,
Так я тремчу, згубивши мови
дар,
І не знайду давно знайомих
слів —
Моє кохання — ось мій володар,
Це він мої уста заворожив.
Нехай же все, що я сказати мав,
Тобі розкаже цей німий папір —
Він перший друг моїх сердечних
справ
І мого серця вірний поводир.
Любов мовчить про наміри
свої —
Учись очима слухати її!**

Переклав з англійської студент загальнонаукового факультету С. КАРАВАНСЬКИЙ.

Редактор Є. ГОГУНСЬКИЙ.

«За научные кадры», орган парткома, ректората, комитета ЛКСМУ и профкома Одесского государственного университета им. И. И. Мечникова, гор. Одесса.
Адреса редакції: Одеса, вул. Щепкіна, 12. К. 4. Одеська книжкова друкарня.
БР 04094. Зам. 52—1000.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І. МЕЧНИКОВА